

Kulturbyggnadsbyrån	Titel /Rubrik Antikvarisk bedömning	Handläggare Sven Olof Ahlberg	Datum 2017 12 15
Status	Projektnamn Dalen 21, Gamla Enskede		Rev. Datum 2017 12 19

På uppdrag av Svenska Bostäder, Leif Bergman har undertecknad översiktligt undersökt de kulturhistoriska förutsättningarna för ny bebyggelse på fastigheten Dalen 21 i Gamla Enskede. Uppdraget syftar till att bedöma omständigheterna på platsen, samt relatera dessa till det aktuella projektet.

Bedömningen utgår från det underlag i form av ritningar, planer och volymsskisser, som framtagits av Reflex Arkitekter AB samt de remissvar som inkommit under planarbetet. Förhållandena i området har granskats vid ett besök på plats.

Kulturhistoriska förutsättningar

Den aktuella fastigheten ligger i Dalen, som har ansetts ha så höga kulturhistoriska, arkitekturhistoriska och samhällshistoriska värden att Stockholms stadsmuseum har klassificerat hela området som grönmärkat, vilket är den näst högsta klassen.

Fastigheten gränsar i söder till Enskededalen med särskilt höga arkitektoniska värden som representant för 1920-talets bostadsbebyggelse. Här möter kvarteret även Sandsborgskyrkogården, som med sitt karaktäristiska och tidstypiska gravkapell stod klart 1895. Begravningsplatsen omfattar ca 8 000 gravar och är beläget på en något högre nivå än omgivningarna. Närheten till det söderut belägna världsarvet Skogskyrkogården är påtaglig, och i många sammanhang kopplas de två begravningsplatserna samman. Sandsborgskyrkogården är skyddad begravningsplats enligt Kulturmiljölagen (KML) 4 kap.

Bedömning

Nedan presenteras ett antal punkter som sammanfattar de föreslagna åtgärdernas påverkan på omgivningarnas kulturhistoriska värden. Beskrivningarna framställs utan inbördes rangordning.

Bostadsbebyggelse i söder

Angränsande bostadsbebyggelse i söder (främst kvarteret Tröskverket) är mycket karaktäristiskt utformad med långa sammanhängande huskroppar i tre våningar uppförda under tidigt 1900-tal längs gatorna Kyrkogårdsvägen och Åstorpsringen. Huskropparna följer Sandsborgskyrkogårdens östra gräns och utgör en naturlig inramning till de bakomliggande villakvarteren. I förhållande till den planerade byggnadshöjden i kvarteret Dalen 21 är bostadslängorna avsevärt lägre. Kontrasten mellan den ursprungliga och den nya bebyggelsen kommer att vara så stor, att en påverkan på de kulturhistoriska och upplevelsemässiga värdena i denna del av området är ofrånkomlig.

Slutsats: Önskvärt vore att utformningen av den nya bebyggelsen anpassas i höjd så att gatufasaden mot Åstorpsringen ej överstiger fyra våningar. Om den nya byggnaden görs högre, kommer den befintliga bebyggelsen att hamna i ett så stort underläge att det påtagligt påverkar de kulturhistoriska och arkitektoniska värdena på platsen.

Sandsborgskyrkogården

Trots att kyrkogårdsområdet ligger på en höjd jämfört med omgivande bebyggelse i norr och öster, kommer en nybyggnad i kvarteret Dalen 21 att sticka upp så högt att huskroppen blir synlig över hela den norra delen av kyrkogården. Synbarheten är direkt kopplad till årstiderna genom att den trädbarriär, som idag avgränsar kyrkogårdsområdet längs Åstorpsringen, delvis döljer bebyggelsen i norr under sommarhalvåret. Från kapellet i de centrala delarna av kyrkogården, kommer den nya byggnadsvolymen att synas, men inte att utgöra en påtaglig skada på kulturmiljön.

Slutsats: Kyrkogårdsområdets kulturhistoriska värden skulle gynnas om gatufasaden mot söder och väster skulle kunna hållas på en så låg höjd som möjligt. Till stor del sammanfaller önskemålet om en låg höjd med synpunkterna i avsnittet Bostadsbebyggelse i söder, ovan. Möjligen kan en förtätad plantering av vegetation råda bot på delar av problemet i de allra mest nordligt belägna delarna av kyrkogården. Den omdaning av slänten, som planeras i och med breddningen av Åstorpsringen, kan möjligen även skapa förutsättningar för en planteringslösning som ytterligare separerar kyrkogården från omgivande bebyggelse.

Övrig bostadsbebyggelse

I norr och öster om det tilltänkta projektet finns befintliga bostadshus med företrädesvis fyra våningar. En avsevärt högre byggnadsvolym i kvarteret Dalen 21 skulle sannolikt skugga de befintliga huskropparna på ett störande sätt. Denna synpunkt berör inte de kulturhistoriska värdena, men är ändå viktig att påpeka. Generellt är även omgivande bebyggelse i ett lite större geografiskt område tämligen låg. En strävan att behålla den låga byggnadskaraktären i Gamla Enskede har genomsyrat tidigare förnyelse och relaterar till de utpekade områdenas karaktärsvärden.

Synpunkter: Önskvärt vore att om möjligt söka en utformning på den nya bebyggelsen, som i större utsträckning harmonierar med omgivande bebyggelse.

Sammanfattning

För att säkra de kulturhistoriska värdena i området bör föreslagen byggnadsvolym sänkas med åtminstone en våning till max fyra våningar i söder, öster och väster. Detta i kombination med en kompletterande plantering längs kyrkogårdens norra gräns, skulle möjliggöra en exploatering av parkeringshustomten på ett sätt som inte menligt inverkar på de kulturhistoriska värdena. Parkeringsgaraget i de två nedersta våningarna är planerat att delvis ligga under mark. Möjligen skulle utnyttjandet av nivåskillnaderna i terrängen ytterligare kunna sänka byggnadens totala höjd mot Bersågränd.

Lidköping den 15 december 2017

Kulturbyggnadsbyrån

Sven Olof Ahlberg

070-397 11 30

so@kulturbyggnadsbyran.se